

Hvor døden finder sted

Hvad kan man sige om døden? Og om opstandelse?

Man skal gøre det modsatte af døden, så længe man kan. Da døden er kold, skal man forsøge at være varm. Da døden er tavs, skal man tale. Da døden er stiv, skal man bevæge sig. Reager imod døden så længe som muligt, og modsig døden så længe som muligt. – sagde Johannes Møllehave.

Og så forudsatte han vel, at vi må forstå, at døden er lige så lidt *blot* den biologiske død, som livet *blot* er det biologiske liv.

Og det er jo rigtigt nok.

Livet er meget mere end biologi.

Og det kan alt sammen dø.

Kærligheden kan dø. Venskabet kan. Håbet. Visionerne.

Alt det, vi henfører under ånd, kan dø.

Det, vi ikke ser med det blotte øje, men som betyder mest og gør livet til andet end celler og dét at vandre gennem tilværelsen til andet end gang på flade fortove.

Døden kan begynde, før livet er forbi.

Apatien, sorgmodigheden, resignationen, kynismen, bitterheden kan bemægtige sig livet.

Sådan set har han ret: Man skal gøre det modsatte af døden, så længe man kan.

Også i en større sammenhæng.

Vi var i forrige uge en delegation i Israel og Palæstina. Hvor der bliver kæmpet om landet. Stederne. Vi boede i Østjerusalem og kørte rundt på Vestbredden. Her besøgte vi bl.a. en landsby, hvor bosættere havde ødelagt nogle huse og afskåret resten fra omverdenen, så børnene ikke kunne komme i skole og man ikke mere kunne dyrke olivenmarkerne eller lade geder græsse rundt om landsbyen.

Børnene underviste de så i lokaler skabt i containerlignende skure. Og nu her i oktober skal de under umulige vilkår forsøge at høste nogle af de træer, som ikke er blevet ødelagte.

Hvordan holder I det ud? – spurgte jeg en af vores lokale medrejsende. En kristen palæstinenser.

Så svarede han med et citat fra en medkristen i Østjerusalem tidligere på ugen: *We are a people of resurrection. Vi er et opstandelsens folk. Vi er nødt til at tro, at der kan siges mere om vores virkelighed end dét her.* Og pludselig blev opstandelsestro til noget andet end skrivebordsteologi eller interesse i spiritualitet – den blev meget konkret dér midt i en hjerteskrærende elendighed et sted mellem Jerusalem og Hebron.

Vi skal gøre det modsatte af døden, så længe vi – for det blotte øje, biologisk set - er i live.

Se, da blev der båret en død ud.

Lukas hæfter sig lakonisk bevægelsen og ved stedet.

Når den – for det blotte øje *usynlige* - strøm af liv fra hjerte til hjerte er standset for altid.

Så bærer vi den døde ud.

Man lærer at leve med sit tab. Siger man.

Men også her kan døden bemægtige sig livet.

Sorgen bliver til sorgmodighed, apati, resignation, bitterhed.

Så bærer vi ikke bare den døde udenfor. Vi kan ikke selv finde tilbage igen.

Vi er blevet hjemløse. Stedløse.

En hospitalspræst skrev:

I sorgen sørger jeg over tabet af liv, der var mig umisteligt.

I sørgmodigheden føler jeg mig derimod bundløst fortabt.

Tab af liv står overfor en svækket jegfølelse.

Altså: Vi sørger. Selvfølgelig.

Men vi skal ikke være sørgmodige, forfærdede, resignerede og føle os fortabte.

Jo, men kan man lade være med det?

Kan man forene sorgen – altså tabet af den umistelige med en livsfølelse, så døden ikke bemægtiger sig livet?

Se, da blev der båret en død ud.

Det gamle Testamente taler igen og igen om døden med et meget sigende udtryk:

Døden river mennesket væk fra dets sted.

Det er godt set og sagt.

For når vi taler om livet siger vi jo netop, at det finder sted.

Det er så banalt og indlysende, at vi ikke rigtig tænker over det, når vi siger det.

Men altså - livet finder sted.

Det svæver ikke sådan abstrakt rundt i det tomme rum.

Det er igennem stedet – stederne - at livet bliver konkret.

Livet leves et bestemt sted, en by, på et bestemt tidspunkt, sammen med nogle bestemte mennesker, en arbejdsplads, et bestemt hus, i en lejlighed, samtaler over en skål havregryn eller frikadeller på et bestemt køkkenbord, læsning i en bestemt lænestol, indkøb de samme steder.

Prøv at tænke tilbage på jeres liv - er det ikke stederne og personerne, der toner frem?

For mig gaden, hvor vi spillede fodbold og fik asfaltsår i min lille barndomsby i 60'erne og 70'erne.

Skolen. De røde længer. Skolegården.

Stranden. Sandet i håret og ørene og mellem tænderne hele min barndom.

Mit liv fandt sted der.

Stederne forbandt mig til verden.

Vi søger vores steder.

Vi søger et sted at holde til. Et tilholdssted i verden.

Det er stedet, der forbinder os med verden.

Uden vores sted er vi verdensløse.

Og så endnu et aspekt, som I får gennem et citat af teologen og religionsfilosoffen Niels Grønkjær:

Hvad er et sted?... Et sted er ikke neutralt i den forstand at man kan placere en hvilken som helst ting på det. Det er ikke først tingen som giver stedet karakter. Stedet indbyder til at man sætter en bestemt ting der, at man opholder sig der, eller at man lader det uberørt. Noget hører til på nogle steder, men ikke på andre, og noget hører til på bestemte steder og kun dér. Et sted er ikke bare et tomt rum der kan fyldes med hvad som helst.

Hvad er menneskets sted? Hvor er det passende for et menneske at være? Hvor tilkommer det mennesket at leve? På de steder der forbinder mennesket med verden.

Se, da blev der båret en død ud.

Den dødes sted er udenfor. Eller: den døde har ikke mere et sted.
Er Stedløs. Verdensløs.
Revet væk.
Alt der forbinder forsvundet.

Men: På vej ud møder de Jesus.

Og så får vi den her fortælling om en dødeopvækkelse som mildest talt udfordrer vores verdensbillede.

Lad den bare det!
Og tænk, hvad I vil. Og tro, hvad I synes, I kan.
Isoleret set gør den jo ikke op med døden.
Han skal jo dø en anden gang.

Men vi kan måske opholde os ved bevægelsen. De bliver standset på vej ud.

Andetsteds siger Jesus noget højst overraskende om døden.
Hans venner var sørgmodige og forfærdede over døden.

Da sagde Jesus til dem:
Jeres hjerte må ikke forfærdes!
Tro på Gud og tro på mig!
I min faders hus er der mange boliger;
hvis ikke, ville jeg så have sagt,
at jeg går bort for at gøre en plads rede for jer?
Og når jeg er gået bort og har gjort en plads rede for jer,
kommer jeg igen og tager jer til mig,
for at også I skal være,
hvor jeg er.

På en og samme gang knytter Jesus an til det, de kender *og* standser der vante tankegang.

Hvad Jesus siger er, at det ikke bare er livet, der finder sted, det gør døden også.

Døden gør os ikke stedløse.

At dø er ikke at blive ført ud udenfor.

For Vorherre står i vejen.

Og så finder døden sted – hos Gud. I Gud.

Og skal vi tro Jesus, så er Guds sted ikke bare et tomt rum, et tomt sted, et tomt ord, der kan fyldes med hvad som helst.

Det er indrettet på en særlig måde.

Det er menneskenes sted.

Det er dét sted, hvor vi kan være.

Det er dét sted, hvor vore døde er.

Kristendommens tolkning af liv og død tilbyder det sorgfyldte sind en tro på, at Vorherre står i vejen for, at vi kan bære vores døde ud.

Livet finder sted.

Det gør døden også.

Sådan spejler kristendommen vores syn på døden i det liv, vi kender.

Og så vender den på forunderligste måde spejlet endnu engang – tilbage på livet: dér hvor det nu finder sted for os, bliver vi heller aldrig for alvor stedløse.

Det står Vorherre i vejen for – han, som bevarer vores udgang og indgang fra nu af og til evig tid. Og som altid har mere at sige om og til os, end vi kan sige os selv.

Amen

Gud,
giv os håb og livsmød og mød os overalt,
også når vi er ude af os selv
og ikke kan komme til os selv igen.
Tak fordi vi lever og dør under større horisonter,
end vi kan se grænserne for.

Vi beder for din kirke og for os, som er i den.
Lad den altid gøre det levende befriende billede af Jesus gældende iblandt os.
Vi beder for Kong Frederik, Dronning Mary, Kronprins Christian, Dronning
Margrethe og hele det kongelige hus.
Vi beder for regering og folketing og al øvrighed.
Hjælp dem og os alle til ikke at bekrige hinanden med krav om egne værdier, men
til at skabe en fælles verden.
Vi beder for alle, der har mistet nogen, der var livet for dem.
Vær du selv vores og alle vore dødes lys, fred og velsignelse.
Vi beder for alle ramt af krig og vold.
*Velsign hver far og mor, hvert barn i verdens skygge.
For angsten den er stor; giv fred og gør dem trygge!
Hjælp os i ét og alt at gå hvor vi bliver kaldt,
at være lys og salt til du forvandler alt.*
Amen.